

Internationaal Beleid KU Leuven
Een Vlaamse universiteit in Europa
Een Europese universiteit in Vlaanderen
Executive Summary Nederlands

Prof. Dr. Bart De Moor

Vicerector Internationaal Beleid

September 2010

Vertrouwelijk

Inleiding en motivatie

Doorheen de eeuwen was het aandeel van de buitenlandse studenten aan de KU Leuven altijd tussen de 7 en de 11 %, niettegenstaande taalwisselingen - van Latijn tot de negentiende eeuw, naar Frans tot Nederlands in de tweede helft van de twintigste eeuw. Zolang de *lingua franca* het Latijn was, had een grote groep professoren haar opleiding elders genoten. Gedurende de negentiende eeuw waren er op elk moment gemiddeld 10 % buitenlandse professoren.

Maar de laatste decennia heeft de internationalisering toch andere vormen aangenomen. In een wereld waarin steeds meer mensen door technologie met elkaar verbonden zijn, ontstaan nieuwe connecties met een eenvoudige muisklik, verhuizen megabytes aan kennis en informatie geruisloos van het ene naar het andere continent, en ontstaan spontaan nieuwe 'clusters' en 'communities' rond een toenemend aantal domeinen. Ook de kansen op reële, fysieke mobiliteit nemen toe door meer en betere transportlijnen en vooral ook door goedkopere prijzen. Hierdoor is de globalisering en internationalisering een feit. De wereld is ons dorp geworden, de *global village* van CNN.

Ook de wereld van het hoger onderwijs wordt gevat door deze trends. De Open Europese Hogeronderwijsruimte (EHOR/EHEA) werd officieel gelanceerd in maart 2010 door de ministers van Onderwijs van de 47 landen die deelnemen aan het Bolognaproces, dat op zijn beurt geïnitieerd werd door het 'historische' Bologna-akkoord van juli 1999. Daarnaast groeit ook de Open Europese Onderzoeksruimte gestaag maar zeker (Kaderprogramma's van de EU, ERC, EIT enz.).

Welke ambities streven wij na in deze geglobaliseerde wereld? Willen wij een Vlaamse universiteit zijn in Europa? Een Europese universiteit in Vlaanderen? Of beide tegelijkertijd? Ons onderzoek is bijna per definitie internationaal. Ons onderwijs ambieert het te zijn, maar is het volgens de enen nog niet helemaal en volgens anderen nog helemaal

niet. Ook voor onze opdracht van dienstverlening liggen nog heel wat opportuniteiten voor het grijpen.

Met deze beleidsnota hopen we een eerste stap te zetten in de verdere uitbouw van de internationalisering als een volwaardige dimensie van onze universiteit.

Doelstellingen

Internationalisering als beleidsdimensie biedt ongekende opportuniteiten om de positie en reputatie van de KU Leuven inzake onderwijs, onderzoek en dienstverlening te verstevigen, zodat de kwaliteit en intensiteit van de impact ervan op lokaal, regionaal, Europees en globaal niveau verder toeneemt.

Dit ambiëren we via de volgende globale doelstellingen:

- I. een betere internationale positionering door betere *branding* en communicatie;
- II. een betere afstemming van *bottom-up* initiatieven en *top-down* beleid om het interne draagvlak voor internationalisering te vergroten, o.a. door betere overlegstructuren en een efficiënter gebruik van ICT;
- III. kwaliteit boven kwantiteit (kwaliteit en professionalisering van selecties, procedures, omkadering...);
- IV. **DIMersity** als inclusief beleid:
 - meer aandacht voor **diversiteit**, openheid en vooral interculturaliteit;
 - doorgedreven **internationalisering** van onderzoek, maar vooral van onderwijs en dienstverlening (*tech transfer* en ontwikkelings-samenwerking);
 - een versterking van de inkomende en uitgaande **mobilititeit**;
- V. een sterkere benutting van sociale en institutionele netwerken;
- VI. meer wegen op de politieke besluitvorming.

Tien actiepunten

Deze doelstellingen geven we concreet vorm via 10 actiepunten:

1. transversaliteit en consistentie van het internationale beleid;
2. een verdere professionalisering van de dienstverlening;
3. sleutelen aan de 'corporate identity', de internationale *branding* en communicatie;
4. de mobiliteit van studenten, docenten, onderzoekers en medewerkers intensifiëren;
5. werk maken van een grotere openheid en meer interculturaliteit;
6. netwerken van en voor internationalisering;
7. het beleid kwantitatief onderbouwen;
8. de maatschappelijke dienstverlening internationaliseren;
9. de politieke impact drastisch verbeteren;
10. internationaliseren associatiebreed uitrollen.

1. Transversaliteit en consistentie van het internationale beleid

De kennismaatschappij van vandaag is per definitie internationaal, zowel economisch, politiek als sociaal-cultureel. Globalisering brengt een internationalisering van de productie

en een toenemende mobiliteit van mensen, arbeid en kapitaal met zich mee. Markten worden geliberaliseerd en handelsgrenzen afgebroken, en de nationale grenzen verworpen, zeker in Europa, stilaan tot littekens van een ver verleden. Onze samenleving wordt merkbaar multicultureel.

In de context van deze toenemende globalisering kan daarom een internationale ervaring, in welke vorm dan ook, niet ontbreken tijdens de studies.

Men kan van een geïnternationaliseerde instelling spreken wanneer er sprake is van internationalisering in en van het beleid, wanneer studenten, onderzoekers, docenten en medewerkers in ruime mate betrokken zijn bij internationale activiteiten, wanneer het curriculum voldoende internationaal is, de studiemogelijkheden voor studenten internationaal georiënteerd zijn, er sprake is van integratie van internationale studenten en docenten, en er internationale cocurriculaire activiteiten ontplooid worden.

Aan onze universiteit zijn internationalisering en internationaal beleid transversale dimensies op een dubbele manier: enerzijds zitten ze impliciet in het onderzoeks-, onderwijs- en studentenbeleid, anderzijds ook in de structuren van groepen, faculteiten en departementen.

Vanwege deze dubbele transversaliteit heeft men de keuze tussen twee beleids- en structuuropties om het internationale beleid vorm te geven.

Ofwel opteert men voor een 'inclusieve' beleidsformule, waarbij internationalisering een integraal onderdeel uitmaakt van de beleidsvoorstellen in onderwijs, onderzoek, dienstverlening en studentenbeleid, en het ook deel uitmaakt van het gevoerde beleid in groepen, faculteiten en departementen. In dit model – dat aan sommige universiteiten wordt gehanteerd – bestaat er geen expliciet 'International Office' noch een vicerector exclusief bevoegd voor internationalisering.

Ofwel opteert men voor een explicitering van de internationale beleidsdimensie door de aanduiding van een vicerector Internationaal Beleid die de beleidsstrategie voor internationalisering vorm geeft en verder implementeert, hierin ondersteund door beleidsraden en het International Office, in overleg en consistent met de andere beleidsdimensies en structuren van de universiteit. In die zin is het Internationale Beleid een transversale bevoegdheid, net zoals onderwijs-, onderzoeks- en studentenbeleid dat zijn, ook in hun verhouding tot de beleidsstructuren van groepen, faculteiten en departementen.

Het is duidelijk dat de KU Leuven expliciet heeft geopteerd voor dit tweede model. Eén van de actiepunten van deze nota is dan ook de verdere uitwerking en implementatie van dit model.

Tot vorig academiejaar bestond er de facto een Stuurgroep Internationalisering, die echter om diverse redenen onvoldoende heeft gefunctioneerd. Daarom moeten we op de eerste plaats onze instrumenten waarmee we het internationale beleid vorm geven en vervolgens implementeren verbeteren.

2. Verdere professionalisering van de dienstverlening van het Internationale Beleid

Het International Office is vanaf de start in 1973 onderdeel van de rectorale diensten. In 2006 werden de vroegere Dienst Internationale Relaties (toen tien personeelsleden) en het vroegere Bureau Internationaal Onthaal (toen acht personeelsleden) samengevoegd. Sedert de verhuis naar het Atrechtcollege in oktober 2006 en het aanstellen van een administratieve directeur in maart 2007, groeide het International Office uit tot een interdisciplinair en professioneel team van 28 personen, onderverdeeld in drie units: International Policy Unit; International Admissions and Mobility Unit; Development Cooperation Unit.

Internationalisering komt steeds meer prominent op de voorgrond in alle beleidsdimensies van de universiteit. De mondiale concurrentie, een toenemend aantal externe *triggers*, een steeds grotere *throughput* van mensen en middelen, en de groeiende complexiteit van de dossiers genereren een steeds grotere druk op het International Office, zowel op het vlak van kwantiteit als van kwaliteit.

3. Corporate Identity, betere internationale branding en communicatie

In de geïnformatiseerde wereld gebeurt de eerste kennismaking met onze universiteit in vele gevallen via het internet. Daarom ook is het nodig om de 'corporate website' te bekijken door de ogen van een relatieve buitenstaander, die weinig bekend is met de KU Leuven, en daarop de 'baseline'-communicatie te voorzien die dergelijke buitenstaanders kan charmeren en tot meer informatie kan verleiden ('connect'). Hierbij zijn verschillende invalshoeken mogelijk, afhankelijk van het profiel en de interessesfeer (student, onderzoeker, toekomstige ZAP-er (*tenure track*)).

De communicatiemiddelen en instrumenten waarover we nu beschikken zijn massaal en zeer uitgebreid. Elke onderzoeksgroep, elk departement, elke faculteit en zelfs elke groep heeft een eigen website en eigen promotiemateriaal.

Er is ook nog Flamenco, de "Flanders Agency for Mobility and Cooperation in Higher Education" (<http://www.flamenco-vzw.be/nl/>), de koepelorganisatie voor internationalisering van het Vlaams Hoger Onderwijs. Flamenco beheert de website www.studyinlanders.be, die onder het motto 'Small Region, Global Vision' algemene informatie ter beschikking stelt over het hogeronderwijssysteem in Vlaanderen. Op de website kan ook een databank met instellingen en opleidingsprogramma's worden geconsulteerd. Op termijn zal de verhouding tussen Flamenco en de op te richten VLUHR moeten herbekeken worden, aangezien dit laatste orgaan ook expliciet 'internationalisering' als opdracht zal meekrijgen.

Nochtans ontbreekt het ons – vooral centraal – aan enkele cruciale ingrediënten (een goede afgelijnde 'corporate identity', met duidelijke 'base-lines' voor internationale communicatie, een 'corporate presentation', een geïntegreerde visie op internationale branding die de verschillende beleidsdimensies en -diensten overstijgt enz.).

De naambekendheid, het imago en de impact van de KU Leuven is redelijk goed in Europa, maar eigenlijk onvoldoende in de rest van de wereld. Bovendien moeten we de facto vooroordelen van religieuze, historische en culturele aard bekampen.

4. De mobiliteit van studenten, docenten, onderzoekers en medewerkers intensifiëren

Het belang van de in- en uitgaande mobiliteit van studenten, docenten, onderzoekers en medewerkers neemt steeds maar toe, omdat de 'virtuele' internetmobiliteit nog altijd niet de reële, fysieke mobiliteit als ervaring kan vervangen (en dat wellicht nooit zal kunnen).

Mobiliteit heeft vele gezichten: diplomamobiliteit versus creditmobiliteit, verticale versus horizontale mobiliteit, *inbound* versus *outbound*, een semester verblijven versus een heel programma, docentenmobiliteit versus mobiliteit voor onderzoekers ofwel mobiliteit afhankelijk van de doelstelling: studie, *internship*, *summer school*, stage, taal cursus enz.

Mobiliteit is geen doel op zich. Het is een doeltreffend instrument om betekenisvolle en nuttige competenties te verwerven, te verdiepen of te verbreden. Mobiliteit stimuleert de kwaliteit van opleidingen. De kennisuitwisseling met buitenlandse docenten en studenten leidt tot nieuwe inzichten, zowel in onderwijs als in onderzoek, en op termijn tot betere curriculumontwikkeling of strategische onderzoekskeuzes.

Voor studenten betekent een langer verblijf in het buitenland een onuitwisbare ervaring - wetenschappelijk, sociaal en cultureel - waar men levenslang op kan bogen. Temeer omdat professionele carrières steeds meer ingebed worden in een internationale dimensie.

Voor onderzoekers biedt het de opportuniteit om de eigen expertise en kunde te valoriseren, om kennis te maken met andere systemen en structuren van wetenschap en technologie. Ook is het een inspiratiebron voor nieuwe ideeën of levert het nieuwe applicatiedomeinen op.

Voor docenten leidt een verblijf in het buitenland ongetwijfeld tot een verruiming van de horizon en tot een verbetering van de didactische kwaliteit.

Voor administratieve medewerkers betekent het een waardering van de opgedane expertise en geeft een buitenlandse ervaring een kans op bijscholing.

De in- en uitgaande mobiliteit van Leuvense studenten en professoren kan best een nieuwe impuls gebruiken. Er komen vooralsnog meer buitenlandse studenten en onderzoekers naar Leuven dan er eigen studenten en onderzoekers voor een langere periode naar het buitenland gaan. Dat is niet noodzakelijk een slecht teken: een grote 'outbound mobility' kan ook duiden op een gebrek aan kwaliteit. Maar toch kan bij ons de uitgaande mobiliteit beter.

Men kan hier vele verklaringen voor vinden (kerktorenmentaliteit, levenskwaliteit, zelfgenoegzaamheid enz.). Feit is dat we zowel de in- als uitgaande mobiliteit verder zullen moeten stimuleren, willen we in beide de nodige meergroei krijgen.

We moeten in onze verdere strategie-ontwikkeling ook zorgvuldig nadenken over welke soorten van mobiliteit we gaan inzetten (bv. uitgaande creditmobiliteit voor de eigen studenten en instromende diplomabiliteit voor de binnenkomenden? Welke zijn de kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen en indicatoren voor beide groepen ?).

Bovendien moeten we nog meer zorg besteden aan de kwaliteitsvolle ondersteuning van alle processen die gepaard gaan met mobiliteit.

5. Openheid en interculturaliteit

Wanneer we kijken naar de populatiestatistieken van studenten en onderzoekers, lijkt onze universiteit goed op weg om een echte internationale universiteit te worden.

Volgens de laatste editie van de tweejaarlijkse ISB-enquête (International Student Barometer), scoort Leuven excellent op het gebied van veiligheid, leer- en leefomgeving, de kwaliteit van het onderzoek en de lesgevers. Ook qua ondersteuning en algemeen tevredenheidsaanvoelen doen we het goed. In de huidige werking van het International Office zitten al heel wat initiatieven die de onthaalvriendelijkheid van onze universiteit bewerkstelligen.

Duidelijk zwakke punten waarop we minder tot onvoldoende scores in de International Student Barometer zijn: de integratie van de buitenlandse studenten in de lokale studentenwerking en -gemeenschap, de toegang tot het internet, de feedback na examens en evaluaties, de onthaalvriendelijkheid van de stadsdiensten, de problematiek van het vinden van adequate huisvesting en de toegang tot culturele informatie en participatie.

Stilaan worden we, zeker voor wat studenten, doctorandi en postdocs betreft, een multi-culturele universiteit. Maar we zijn zeker nog geen interculturele instelling, integendeel. Bij de studenten is er sprake van een zekere feitelijke segregatie. Ook voor de groep van docenten en haar samenstelling moeten we werk maken van een cultuur van internationalisering.

6. Netwerken van en voor internationalisering

Niet alleen in de economie, maar ook in de onderwijs- en onderzoekswereld treden netwerken steeds meer op de voorgrond.

Op regionaal vlak is de KU Leuven een voortrekker in de Associatie, waarbinnen het onderwijs, het onderzoek en de maatschappelijke dienstverlening op mekaar afgestemd worden. Deze netwerkstructuur schept nieuwe, voorheen onbestaande, opportuniteiten voor kwaliteitsbewaking en -verhoging. Ze laat ook toe om de complementariteit tussen instellingen te exploiteren en garandeert een efficiënter gebruik van mensen en middelen.

De KU Leuven is ook lid van verschillende institutionele netwerken, zoals de League of European Research Universities en de Coimbra Group. In de hele wereld bestaan trouwens meer dan 100 geregistreerde en gekende netwerken.

De Alumniwerking verloopt in belangrijke mate via de facultaire alumnikringen.

Vele professoren en medewerkers hebben daarnaast een uitgebreid professioneel en sociaal internationaal netwerk.

De mogelijkheden die deze netwerken bieden, worden op dit moment onderbenut. Er is een bijzondere uitdaging van informatie-diffusie van vaststellingen en beleidsadviezen uit deze gremia, naar de verschillende geledingen van de universiteit.

7. Kwantitatieve onderbouw van het beleid - horizontale begroting

Sedert enkele jaren ondergaan de meeste universiteiten gevraagd of ongevraagd één of meerdere 'rankings', die steeds weer bron zijn van de nodige controverses, omwille van de al dan niet juist gehanteerde scoringscriteria. De laatste jaren is er een grote belangstelling ontstaan voor het meten en kwantificeren van het begrip internationalisering. Een dergelijk meetinstrumentarium is van belang bij zelfevaluatie (bv. ten opzichte van een nulmeting), bij beoordelingen (individueel, collectief en comparatief), bij *benchmarking*, en wellicht zal het in de nabije toekomst ook een rol spelen bij de (controversiële) internationale *rankings*.

Hiervoor is betrouwbaar cijfermateriaal nodig. Bovendien is er de expliciete wens van de beleidsorganen van de universiteit om beleidsbeslissingen zoveel mogelijk door geobjectiveerde kwantitatieve informatie te laten onderbouwen.

Door het tekort aan bruikbaar referentiemateriaal schiet de KU Leuven momenteel tekort in het ondersteunen van dergelijke bevragingen. Zelfs als de medewerking van andere diensten van de universiteit wordt gevraagd om cijfermateriaal te verschaffen, is het vaak onmogelijk tijdig eenduidige informatie door te spelen.

8. Internationalisering in de maatschappelijke dienstverlening

De Millenniumdoelstellingen van de Verenigde Naties, die in 2000 ondertekend werden door de regeringsleiders van 189 landen, richten zich op het uitbannen van de wereldwijde armoede via acht millenniumdoelstellingen waarvoor bepaalde prestatie-indicatoren moeten worden gehaald tegen 2015: het uitbannen van armoede en honger; het bereiken van een universele basiseducatie; het bevorderen van de gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen; het verminderen van kindersterfte; het verbeteren van de gezondheid van moeders; het bestrijden van HIV/AIDS, malaria en andere ziekten; de bescherming van een duurzaam leefmilieu; het ontwikkelen van een wereldwijde samenwerking voor ontwikkeling.

Het spreekt voor zich dat universiteiten hierin een belangrijke rol kunnen spelen.

Ondanks de financiële crisis is het Belgische budget voor ontwikkelingssamenwerking toegenomen. België besteedt in 2010 0.7 % van het BBP aan ontwikkelingssamenwerking en is op die manier één van de uitzonderingen in de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), weliswaar na Zweden (1.01 %), Luxemburg (1 %), Denemarken (0.83 %) en Nederland (0.8 %).

Onze universiteit heeft reeds een vrij goed uitgebalanceerd en uitgebouwd apparaat voor universitaire ontwikkelingssamenwerking. Dat wordt geïllustreerd door: het groot aantal

bursalen uit ontwikkelingslanden; internationale masteropleidingen gericht op ontwikkelingssamenwerking (ICP's); activiteiten via de Interfacultaire Raad voor Ontwikkelingssamenwerking (in 2009 goed voor een budget van 1.3 mio euro); doctoraatsbeurzen; ondersteuningsprojecten; specialisatieverblijven voor postdocs uit ontwikkelingslanden; reisbeurzen voor 'onze' studenten (stage, thesis); twinning beurzen voor onderzoekers uit ontwikkelingslanden; het Platform Ontwikkelingssamenwerking ; externe financiering via VLIR-UOS en via Erasmus Mundus External Cooperation Window (EMECW). Via een zeer actieve opstelling in het kader van EMECW werd bij het International Office een sterke expertise uitgebouwd op het vlak van consortiumwerking en door de Europese Commissie gefinancierde intercontinentale mobiliteitsstromen.

Hoewel de KU Leuven op dit vlak reeds jarenlang een sterke traditie heeft, wordt momenteel een tanende interesse vastgesteld in het algemeen, en meer specifiek bij jonge docenten en onderzoekers. Ook bij studenten lijkt de belangstelling te stagneren. Bovendien blijft onze ontwikkelingssamenwerking te zeer beperkt tot enkele disciplines en faculteiten.

Ook de politieke impact van de Vlaamse universiteiten op de ontwikkelingssamenwerking dient drastisch te verbeteren. Het hoger onderwijs is een blinde vlek in het beleid van Buitenlandse Zaken in het algemeen en van Ontwikkelingssamenwerking in het bijzonder.

9. Drastische verbetering van de politieke impact

Om de garantie te hebben dat nieuwe politieke initiatieven op het vlak van internationalisering beter samengaan met de prioritaire actiegebieden van de KU Leuven, is het belangrijk om vooraf met de politieke besluitvormers te overleggen over de inhoud van programma's en projecten, en over budgetten, en dit op Vlaams, federaal en Europees niveau. Ook de prioriteitsstelling in lopende programma's kan soms beter worden afgestemd op onze eigen sterke onderzoekscentra en opleidingen.

In de Europese, federale en regionale beleidsdomeinen en -brieven rond Buitenlands Beleid en Ontwikkelingssamenwerking, zijn de instellingen van het hoger onderwijs momenteel een blinde vlek. Het hoger onderwijs wordt gereduceerd tot haar pure onderwijsdimensie. De aspecten van onderzoek en maatschappelijke dienstverlening zijn er onbekend en dus onbemind.

Dit is ten dele onze eigen schuld. Lobbying op politiek niveau in de verschillende relevante dimensies (fiscaal, sociale zekerheid, verblijfsrecht, statuut bursalen en arbeidsrecht, budgettair, programmatorisch) ontbreekt op dit moment volledig (dit staat in schril contrast tot de beleidsdomeinen onderwijs en onderzoek, waarin we wel degelijk politiek wegen).

We ondergaan politieke beslissingen eerder dan ze mee vorm te geven.

10. Internationalisering associatiebreed

De vicerector Internationaal Beleid is voorzitter van de Stuurgroep Internationalisering van de Associatie, met een covoorzitter namens de hogescholen. Het International Office neemt het secretariaat waar van deze Stuurgroep, die ongeveer viermaal per jaar vergadert en rechtstreeks rapporteert aan de Raad van Bestuur van de Associatie.

Het Associatieprofiel wordt op internationaal niveau nog onvoldoende uitgespeeld. Bij een inventarisatie van de internationale activiteiten in de hogescholen blijken reeds vele initiatieven te bestaan die echter vaak kleinschalig zijn of telkens een ander doelpubliek bedienen. De complementariteit uitspelen binnen het kader van de Associatie zou ongekende mogelijkheden kunnen opleveren op het gebied van internationalisering.